

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИВРЕДУ И ПРАВОСУЂЕ
УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ
-обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију</p> <p>Одлуком Наставно–научног већа Правног факултета за привреду и правосуђе, одређена је Комисија за оцену докторске дисертације за јавну одбрану Драгана Пашића под називом „Кривична дела против службене дужности с посебним освртом на злоупотребу службеног положаја“. Докторска дисертације је пријављена.</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>Проф. др Ђорђе Ђорђевић, редовни професор, Кривичноправна ужа научна област, изабран у звање септембра 2009. године, запослен на Криминалистичко-полицијској академији у Београду, председник Комисије.</p> <p>Проф. др Милош Марковић, редовни професор, Кривичноправна и међународноправна ужа научна област, изабран у звање 13.12.2017. године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, ментор и члан Комисије.</p> <p>Доц. др Јоко Драгојловић, доцент, Кривичноправна ужа научна област, изабран у звање 18.11.2016. године, запослен на Правном факултету Универзитета Привредна академија у Новом Саду, члан Комисије.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Драган (Здравко) Пашић</p> <p>2. Датум рођења, општина, Република: 02.05.1965. године, Будисавци, Клина, Србија.</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: 28.12.2005. године, Правни факултет за образовање дипломираних правника за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, назив магистарске тезе “Одговорност државе СР Југославије односно Србије и Црне Горе за штете настале у рату 1999. године“.</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Право, економско-правне науке.</p> <p>5. Радно искуство: Био је официр правне службе у Гарди Војске Србије. Приправнички стаж завршио је у војно-правосудним органима у Београду. Обављао је дужност првостепеног и вишег војног дисциплинског судије у Генералштабу Војске Србије, а био је и носилац војноправосудних функција на дужностима заменика Војног тужиоца у Београду и Војног правобраниоца Србије и Црне Горе. Од 2007. године ради као адвокат и тежиште његовог рада је кривична материја, а најчешћи предмети у којима поступа као бранилац су из групе кривичних дела против службене дужности.</p>

6. Публиковани уџбеници и најважнији радови:

- 1) *Војкан Теодоровић, Драган Пашић*, Проституција као облик угрожавања унутрашње безбедности, Култура полиса, вол. 14, бр. посебно издање, Култура-Полис и Институт за европске студије, Нови Сад, 2017, стр. 57-65. **М-51**.
- 2) Маја Суботин, Драган Пашић, Права детета на заштиту од насиља у Европској унији – Стање у Републици Србији, Европско законодавство, вол. 16, бр. 61/62, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2017, стр. 410-428.
- 3) Јоко Драгојловић, Драган Пашић, Исидора Милошевић, Значај заштите животне средине посматрано са аспекта кривичног дела шумске крађе, *Ecologica*, вол. 25, бр. 89, Научно-стручно друштво за заштиту животне средине Србије, Београд, 2018, стр. 53-57.
- 4) Драган Пашић, Утицај мигрантске кризе на тероризам у Европи, *Право теорија и пракса*, вол. 34, бр. 7-9/2017, Универзитет Привредна академија-Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2017, стр. 40-49.

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Кривична дела против службене дужности с посебним освртом на злоупотребу службеног положаја“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација има укупно 294 стране, укључујући десет табеларних приказа, и састоји се од увода, пет глава, закључних разматрања, списка коришћене домаће и стране литературе, законских прописа. Такође, за израду дисертације коришћено је укупно 202 референце које са осталим наведеним подацима обогатују садржај рада и доприносе његовом бољем разумевању.

УВОД

ГЛАВА I

1. ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКЕ ПОСТАВКЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

- 1.1. Предмет рада
- 1.2. Циљ рада
- 1.3. Методе
- 1.4. Хипотезе

ГЛАВА II

2. РАЗВОЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

- 2.1. Развој кривичних дела против службене дужности у Републици Србији за време Социјалистичке Федеративне Републике Југославије
- 2.2. Развој кривичних дела против службене дужности у Републици Србији за време Савезне Републике Југославије
- 2.3. Развој кривичних дела против службене дужности у Републици Србији за време Државне заједнице Србије и Црне Горе

ГЛАВА III

3. МАТЕРИЈАЛНОПРАВНИ АСПЕКТ

- 3.1. Појам кривичних дела против службене дужности
- 3.2. Опште карактеристике кривичних дела против службене дужности
- 3.3. Систематика кривичних дела против службене дужности
- 3.4. Позитивноправно решење групе кривичних дела против службене дужности
- 3.5. Позитивноправно решење кривичног дела злоупотреба службеног положаја

ГЛАВА IV

4. МЕРЕ И РАДЊЕ ОТКРИВАЊА КРИВИЧНИХ ДЕЛА ПРОТИВ СЛУЖБЕНЕ ДУЖНОСТИ

- 4.1. Начини сазнања
- 4.2. Радње откривања

4.3. Доказна средства

ГЛАВА V

5. КОМПАРАТИВНИ ПРЕГЛЕД

- 5.1. Македонија
- 5.2. Словенија
- 5.3. Хрватска
- 5.4. Немачка
- 5.5. Шпанија

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У **уводном делу** кандидат наводи да основна карактеристика кривичних дела против службене дужности се састоји у заштити различитих облика службеног положаја, али и јавних овлашћења. Ова заштита произлази као потреба током вршења службене дужности, без које те дужности губе карактер јавних и доводе у питање саму сврху и друштвену оправданост свог постојања. Корени и узроци радњи кривичних дела против службене дужности, нарочито кривичног дела злоупотребе службеног положаја, којима се угрожавају битне друштвене вредности, у основи су садржани у друштвено-материјалним условима и постојећим економским односима у једном друштву. Ове односе увек прати и одговарајућа друштвена свест, која у новим околностима показује одређена својства дифузности, променљивости, противуречности, где често не постоји одговарајући однос, ни лични ни друштвени, према одређеним друштвено опасним понашањима, што посебно погодује развоју криминалитета ком припадају и дела која су предмет овог рада. На поменуте друштвене односе су наслоњени и политички односи, који су, нарочито у транзиционим државама, претрпели буран и интензиван процес прилагођавања или потпуно новог „стасавања“, који су, без обзира на прокламоване вредности ка којима се тежило у њиховој институционализацији, као што је демократизација, либерални економски и друштвени поредак, одговорност и контрола, неретко водили и ка много ширим и вишеструким могућностима злоупотребе и појаве противправних понашања. Правна регулатива, укључујући посебно кривичноправну, нужно је пратила савремене друштвене промене и процесе. Развој друштвено неприхватљивих понашања и појава, а следствено томе и кривичноправне заштите, нужно се мора посматрати у амбијенту обележеном противречностима друштвено-економских односа, политичких, економских, правних, моралних, културних и других момената, који сви у одређеној мери утичу на појавне облике овог криминалитета, али и на кривичноправну заштиту. Постојање овог противправног понашања може да има значајан негативни утицај на функционисање друштва и државе, јер управо они који су у обавези да обезбеђују и штите јавни интерес, те „једнакост“ свих у друштву, као његов неприкосновени циљ, што представља суштину и оправдање државне егзистенције и јавног овлашћења које из ње проистиче, заправо штите себе и оне које им помажу у остваривању одређене користи, подређујући јавно овлашћење и интерес који се њиме штити приватном интересу, злоупотребљавајући свој службени положај, на шта држава не сме да остане равнодушна.

У оквиру прве главе кандидат дефинише предмет, циљеве, методе и хипотезе истраживања.

Кривична дела против службене дужности карактерише постојање различитих облика злоупотреба службеног положаја или јавних овлашћења од стране службених лица у њиховом вршењу. Најчешће се ради о злоупотребама друштвених функција односно јавних овлашћења утврђених законом или другим општим правним актом, што се манифестује кроз различите облике, који имају за последицу наношење штете друштву али и појединцима. Јасно је да држава има посебан значај да заштити друштво од оваквог начина понашања, што се и манифестује законодавним предвиђањем, поред других кажњивих дела и групе кривичних дела и одговарајућих санкција. Ова група кривичних дела поред бројних заједничких карактеристика на основу којих имају посебно место у Кривичном законнику, имају и одређене специфичности. Приликом приказа законодавног предвиђања групе кривичних дела против службене дужности кандидат наводи да ће у раду размотрити и питање њихове сличности, као и питања која се односе на објекат заштите, јер ова кривична дела имају различите облике и видове злоупотребе службеног положаја и јавних овлашћења. Посебан део истраживања биће посвећен кривичном делу злоупотреба службеног положаја, као основном у овој групи. Кандидат наводи разлог због чега ће се ово кривично дело посебно разматрати. Он се састоји у томе што представља једно од најчешће извршених кривичних дела у оквиру поменуте групе. Уједно, оно представља прво дело које је законодавац предвидео Кривичним закоником и

то на екстензиван начин, тако што ће службено лице које искоришћавањем свог службеног положаја или овлашћења, прекорачењем границе свог службеног овлашћења или невршењем своје службене дужности прибави себи или другом физичком или правном лицу какву корист, другом нанесе какву штету или теже повреди права другог, бити санкционисано. Из законског предвиђања овог дела може се уочити његова одређена сложеност али и поједине специфичности, које се првенствено огледају у својству извршиоца, радњама извршења, кривици и последици. Кандидат као циљ истраживања наводи да је то анализа важећег кривично-материјалног законодавства, његова еволуција и указивање на потенцијалне недостатке или недоречености ових законских норми, а које могу довести до проблема и злоупотреба у практичној примени. Један од главних предуслова успешне борбе против било ког вида криминалитета представља квалитетна, потпуна и примењива законска норма, која омогућава адекватну примену у пракси и смањује могућност злоупотребе на најмању могућу меру. Основна хипотеза ове докторске дисертације подразумева да у Републици Србији постоји добра законска основа којом се инкриминишу злоупотребе и невршење службене дужности усклађена у основним елементима с решењима других држава у Европи. Посебна хипотеза подразумева да кривична дела против службене дужности имају малу заступљеност у односу на структуру укупног криминалитета у Републици Србији, а то не умањује њихову друштвену опасност. Друга посебна хипотеза подразумева да је број пријављених и процесуираних кривичних дела против службене дужности у паду, имајући у виду планирани посматрани период (2011–2015).

У другом делу докторске дисертације кандидат се бави историјским развојем кривичних дела против службене дужности на територији Србије, било у оквиру Југославије где је постојала подела кривичне надлежности између Федерације и федералних јединица или као независне државе. Ради се о периоду од краја Другог светског рата до доношења важећих законских решења. Тај период карактерише постојање различитих друштвено-економских система, неколико покушаја реформе правног система условљених мноштвом политичких, економских и социјалних фактора, са различитим дометом и ефектима, транзиција и коначно процес интеграција који прати потреба за хармонизацијом решења са иностраном, што је све интензивно утицало на садржај и карактер законских решења. На овај начин је разматран период од преко седамдесет година и развој правних решења кроз промене друштвено-политичке свести, која је и сама вишеструко условљена. Први део развоја кривичних дела против службене дужности је сагледан у периоду СФРЈ односно у периоду непосредно после Другог светског рата па све до распада државе деведесетих година двадесетог века. Током поменутог периода, приметно је настајање једних и укидање и дефинисање других дела из ове групе кривичних дела. Сагледавање развоја кривичних дела из групе кривичних дела против службене дужности у другом делу рада обухватиће период кривичног законодавства Савезне Републике Југославије. Овде је реч о периоду од 1992. године, односно од распада СФРЈ, па до 2002. године, односно до стварања Државне заједнице Србија и Црна Гора. Законодавни темељи успостављени у кривичном законодавству СФРЈ више година су се задржали и касније у „новим“ законодавствима нових држава, посебно током периода њиховог реформисања. Савезна Република Југославија, иако својим законодавством представља правни континуитет СФРЈ, почетком деведесетих година извршила је одређене промене које су фактички посматрано биле логична последица политичких и државних промена које су се тада дешавале, али и оних које су претходиле. Као и код кривичног законодавства СФРЈ, тако и код кривичног законодавства СРЈ, постоје савезни и републички кривични закони које ћемо сагледати у нужном домену за ово истраживање, посебно кроз анализу значајнијих усвојених измена и допуна. Основна вредност овог дела рада је у томе да приказивањем развоја и промена у предвиђању кривичних дела из ове групе не само индиректно приказује државне, политичке и социјалне промене, већ и да се кроз конкретна законодавна предвиђања сваког кривичног дела из ове групе постиже боље разумевање њиховог позитивноправног одређења.

Треће поглавље, под називом „Материјалноправни аспект“ подељено је у пет посебних целина.

Први део посвећен је појму кривичних дела против службене дужности. У оквиру овог дела, поред теоријског разматрања питања од значаја за сам појам ове групе кривичних дела, разматрана су и друга теоријска и системска питања која употпуњују дату проблематику. Други део садржи сагледавање питања која се односе на опште и заједничке карактеристике кривичних дела против службене дужности. Под кривичним делима против службене дужности подразумевају се све повреде службене дужности од стране службених лица приликом вршења службене дужности, а које на основу те радње имају обележја кривичних дела која су предвиђена законом. Трећи део ове области посвећен је разматрању питања која се односе на систематику кривичних дела против службене дужности, док ће се на крају указати на то која су то кривична дела у овој групи, како би се створила добра основа за наставак истраживања у оквиру материјалноправног аспекта. Четврти део ове целине посвећен је истраживању позитивноправног решења групе кривичних дела против службене дужности. У овом делу разматриће се свако кривично дело из поменуте групе и то не само из угла законског решења већ кроз вишестрану анализу с критичким освртом. Након разматрања појединачних кривичних дела против службене дужности, приступиће се анализи њихове заступљености, те заступљености целокупног поглавља XXXIII Кривичног законика у укупном криминалитету на простору Србије. Примарни легислативни извор који је консултован у овом поглављу свакако је Кривични законик. Заступљеност кривичних дела против службене дужности у Србији се на

најбољи начин може сагледати кроз анализу званичног броја поднетих кривичних пријава и оптужница, те донетих осуђујућих пресуда према пунолетним учиниоцима кривичних дела против службене дужности на простору Републике Србије. Треба ипак имати у виду да се ради о релативним вредностима, јер је „тамна бројка“ изражена код скоро свих кривичних дела која спадају у ову област. Последњи део материјалноправног аспекта посвећен је посебно позитивноправном решењу кривичног дела злоупотреба службеног положаја, које ће исто као и у претходном делу бити размотрено са становишта законског нормирања, затим кроз критичку анализу засновану на релевантним ставовима теорије, те статистичку анализу заступљености у односу на референтне вредности целог поглавља XXXIII Кривичног законика, као и укупног криминалитета на простору Србије, у анализираном периоду. Кандидат у делу о општим карактеристикама ове групе кривичних дела наводи да су кривична дела против службене дужности усмерена против службене дужности, друштвене вредности која се састоји од овлашћења и обавеза њихових носилаца да се понашају на одређени начин, штитећи јавни или интерес који јесте ужи од јавног али шири од приватног. Одређење службене дужности као заштитног објекта може деловати широко, али то је условљено различитом природом и разноликим садржајем овлашћења и обавеза која чине службену дужност у различитим делатностима, областима или пословима, те потреба за обезбеђењем њиховог правилног и законитог вршења захтева уопштеније одређење. Она се могу извршити од стране службених лица током вршења службене дужности. Наравно, неопходно је да у Кривичном законнику буду предвиђена као кривична дела, јер, подсећања ради, постоје и други облици кршења службене дужности који немају биће ових кривичних дела. Ова кривична дела спадају у тзв. специјална кривична дела – *delicta propria*, јер их не може извршити свако лице. Ова кривична дела могу да изврше само службена лица и ова чињеница представља конститутивни елемент ових кривичних дела, односно посебно својство које их издваја, мада постоје изузеци и у погледу ове констатације који се деаљно излажу и образлажу. Битно обележје ове групе чине њихови извршиоци. Круг лица која су обухваћена појмом „службена“ обухвата све оне субјекте који се у домаћем праву могу означити функционерима, државним и другим јавним службеницима и вршиоцима поверених јавних овлашћења, али и шире од тога, до лица са стандардним радноправним или уговорним односом, али у органу који је носилац јавног овлашћења. Кривична дела против службене дужности могу бити права и неправна службена кривична дела. Права службена кривична дела се јављају искључиво као само службена кривична дела, односно имају све елементе да би се тако могла посматрати. Неправна службена кривична дела су она кривична дела која, поред посебних својстава, представљају и повреду службене дужности, из чега произлази да она фактички имају, поред елемената кривичних дела којима и формално припадају, и елементе службених кривичних дела, те се због тога управо и сврставају у службена кривична дела. Једна од значајнијих заједничких, тј. општих карактеристика кривичних дела из ове групе је да субјекти извршења ових дела немају за циљ да повреду или угрозе службену дужност коју врше и да на тај начин само нанесу штету неком другом лицу или да повреду право тог неког другог физичког или правног лица. Њихов основни циљ је постизање личног имовинског или неимовинског карактера. Наредна општа карактеристика ове групе кривичних дела јесте у томе што се она могу извршити искључиво с умишљајем, док се једино кривично дело одавање службене тајне може извршити нехатном радњом. То уједно представља стандардно решење, с евентуално мањим одступањима и у свим другим законодавствима која су се анализирали у вези с овим истраживањем и навела у овом раду. У делу у коме говори о систематици ове групе, кандидат уз детаљну анализу важећих позитивноправних решења, њихове оправданости, ширине, обухвата врши и одговарајуће компарације са решењима у неким европским државама, Италији, Шпанији, Грчкој, али и Русији и Израелу. Пети део разматрања теме овог рада из материјалноправног угла посвећен је сагледавању питања која се односе на позитивноправно решење кривичног дела злоупотреба службеног положаја. У оквиру њега извршена је детаљнија нормативна анализа кривичног дела злоупотреба службеног положаја. Вредно пажње је истаћи неколико кандидатових уводних напомена, које се тичу обележја друштвених односа који му погодују, односно општег друштвеног амбијента у коме се, детерминисано тим својствима, појављује ово дело, односно у коме се врши његово инкриминисање. У овом контексту, а пре нормативне анализе кривичног дела злоупотреба службеног положаја, он се осврнуо и на поједине криминолошке аспекте, нарочито етиологију радњи које се могу подвести под облике кривичних дела из групе кривичних дела против службене дужности, те конкретно и кривичног дела злоупотреба службеног положаја, све у сврху свеобухватније анализе овог дела, која није остала на нивоу нормативног, него обухвата и друге аспекте овог противправног понашања, које има далеко шири друштвени значај, а тиме даје вредност самом раду. Корени и узроци радњи кривичних дела против службене дужности у основи су садржани у противречностима друштвено-економских односа, који утичу на појавне облике овог криминалитета, у зависности од политичких, економских, географских, правних, моралних, културних и других момената. Кривично дело злоупотреба службеног положаја, што представља и општеприхваћен став међу ауторима, по сложености спада у сам врх кривичног законодавства. Најстарији, најобимнији и по оцени судија најтежи кривични предмети су управо они у којима се суди за ово кривично дело. Разлог је несумњиво у чињеници да је кривично дело комплексно, прожето мрежом бројних прописа из најразличитијих области који се морају применити. Кандидат подвлачи да је изменама Кривичног законика из 2012. године дошло је до промена овог кривичног дела, тако што је оно знатно сужено, а из заштитног објекта је уклоњен „приватни сектор“. На овај начин је дошло до елиминације значајног и крупног

приговора кривичном делу злоупотреба службеног положаја какво је оно било пре, а који се односио на непотребност терећења власника неког субјекта за поменуто кривично дело, јер он вршењем радњи које су чиниле стари облик кривичног дела наноси штету сопственом објекту. Питање санкционисања злоупотребе „службеног“ положаја у приватном сектору решено је увођењем сасвим нове инкриминације. Реч је о кривичном делу „злоупотреба положаја одговорног лица“. Члан 359. Кривичног Законика Републике Србије сада искључиво регулише понашање које се тиче злоупотребе службеног положаја од стране службеног лица. Радња кривичног дела прописана је алтернативно и јавља се у три вида:

1) искоришћавање службеног положаја или овлашћења, 2) прекорачење границе службеног овлашћења и 3) невршење службене дужности. Радње извршења су алтернативно одређене, тако да је дело извршено предузимањем једне или више радњи извршења. У пресуди донесеној по оптужници за ово кривично дело се мора навести о којој од њих је реч, да ли је учинилац искористио или прекорачио или није вршио службене дужности. Могућа је комбинација радњи извршења: да је извршилац појединим радњама прекорачио, а појединим искористио овлашћења. Међутим, идеални стицај није могућ између појединих радњи извршења, облика злоупотребе, предвиђених став 1 (учинилац неке радње врши прекорачењем, а неке искоришћавањем овлашћења). Идеални стицај није могућ ни између основног облика овог кривичног дела и његових квалификованих облика, ако радње представљају континуирану делатност и имају вид јединствене целине. Дакле, у свим овим случајевима постојаће само једно кривично дело. Посебан проблем представља оцена временског периода који може бити обухваћен једним делом злоупотребе. Радња кривичног дела није одређена трајним глаголом. Кандидат, између осталог, наводи да ово дело може бити извршено и пропуштањем вршења радње из оквира овлашћења лица или вршењем ове радње на неадекватан начин, тако да она не производи одговарајуће ефекте. У случају када се ради о надлежности, предузимање било којег овлашћења које је чини уједно представља и обавезу, кад год то јавни или интерес одређене функције, односно службе, захтева. Уздржавање које је пропраћено другим неопходним елементима стога је веома погодан начин извршења овог дела, посебно у одређеним делатностима, као што је полиција, тужилаштво, судство, управљање јавном имовином и сл. Последица кривичног дела предвиђа се као прибављање себи или другом физичком или правном лицу користи или наношење другом лицу штете или теже повреде права другог. Из овог се види да је законодавац предвидео фактички три облика последице, иако се у јавности последица површно изједначава с личном користи. Коначно, кандидат наводи да ово кривично дело и даље обухвата врло широк спектар понашања, што може да представља повреду начела законитости и отвара простор арбитрарности, а тиме и угрожавању принципа правне сигурности. Наиме, самим тим што се под ову инкриминацију може подвести велик број законом прецизно неодређених понашања, релативизује начело законитости, као један од врхунских принципа савременог кривичног права. С друге стране, сама службена дужност која се овим делом штити може бити тако вишестрано и многоструко угрожена, чак и понашањем која споља имају обележја правности, чак и беспрекорности и то од лица која би требало да је штите. У том погледу кандидат врши одговарајуће компарације са иностраним решењима и утврђује сличан проблем и у њима, јер та ширина произлази из посебности и дифузности заштитног објекта. Кандидат анализира и карактеристичне примере из судске праксе. Он закључује да је на судској пракси да донекле објективиза нешто флексибилније оквире законодавног предвиђања овог дела. У погледу заступљености овог кривичног дела референтни период који се у овом делу рада анализира јесте период од 2011. до 2015. године. Методолошки, анализа је заснована на референтним подацима Републичког завода за статистику.

У четвртном делу докторске дисертације који носи наслов „Мере и радње откривања кривичних дела против службене дужности“, пажња је посвећена разматрању питања која се односе на начине сазнања извршења ових кривичних дела. Начини сазнања за извршење кривичних дела из ове групе кривичних дела су многобројни, а многи су веома слични једни другима. Откривање ових кривичних дела методолошки је различито у односу на остала кривична дела, односно у односу на општи криминалитет. До сазнања за извршење ових кривичних дела најчешће се долази на основу индиција. Оне представљају довољан основ за предузимање одговарајућих оперативно-тактичких мера и радњи. У овом делу истраживања, поред теоријског аспекта, разматрана су и поједина практична питања од значаја не само за ово целокупно истраживање већ и за откривање и превенцију кривичних дела из групе које обрађује, те је стога наведено и неколико примера који поткрепљују овај теоријски аспект.

Други део ове целине односи се на радње откривања. Како би се постигло откривање кривичних дела и њихових учинилаца, све с директним и индиректним циљем обезбеђења материјалних доказа, али и других доказа, кандидат наводи да полиција има дужност да предузме разне криминалистичко-тактичке радње и мере које се детаљније описују. Међу њима је и прикупљање обавештења, провера, заседа, рација, блокада, провера алибија, утврђивање идентитета, потражна делатност и др. Све поменуте радње су правно везане и одређене, оне морају да буду у складу са Закоником о кривичном поступку, Законом о полицији и Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању корупције, организованог криминала и других посебно тешких кривичних дела, као и подзаконским актима којима је регулисано кривично процесно поступање државних органа у откривању и расветљавању кривичних дела и њихових учинилаца. Откривање и доказивање кривичних дела против службене дужности не може се третирати као рутинско, јер представља релативно компликовану и комплексну кривичну материју. У овом делу истраживања

размотрена су сва значајнија питања која се односе на радње откривања.

Трећи део, који уједно представља и последњи део ове целине, односи се на доказна средства. Дефинисање доказних средстава садржано је у Законнику о кривичном поступку, а у њему се предвиђа да су предмет доказивања чињенице које чине обележје кривичног дела, или од којих зависи примена неке друге одредбе кривичног закона. У овом делу рада, размотрена су и питања незаконитих доказа, док је додатна пажња посвећена посебним доказним радњама, иако се оне не могу спровести за сва кривична дела из групе кривичних дела против службене дужности. На крају овог дела дат је осврт и на конкретна доказна средства на примерима неколико кривичних дела из ове групе кривичних дела.

У оквиру пете главе кандидат је анализирао решења ове групе кривичних дела која постоје у компаративном праву.

Кривично дело злоупотреба службеног положаја, као и више других дела против службене дужности у различитим видовима и облицима и данас је присутно у свим савременим кривичноправним системима. На то указује и чињеница да се све државе у циљу одржања ауторитета државне и уопште јавне власти и обезбеђења поштовања правног поретка и аксиома правне државе расположивим средствима супротстављају облицима и начинима угрожавања службене дужности и јавних овлашћења од стране јавних службених лица. У том смислу кривичноправна заштита службене дужности има нарочито значајну улогу. Стога је у оквиру овог поглавља у циљу свеобухватнијег и потпунијег сагледавања кривичноправне проблематике злоупотребе службеног положаја нарочита пажња посвећена компаративној анализи овог кривичног дела, али и других дела која су усмерена против службене дужности у различитим кривичноправним системима.

У својим излагањима о глобализацији као процесу који детерминише друштвене односе, али и правне и политичке институције, кандидат наводи да он свој одраз има и по питању дела која су предмет овог рада, у смислу њихове хармонизације. С обзиром на то да се ради о позитивноправним решењима, одлучио се да фокус компарације буде на кривичним законима земаља из окружења, односно бивших држава СФРЈ. То опредељење је резултат сличних претходних законских решења, која су нужно свој одраз оставила и на садашња решења, али се ово опредељење заснива и на факторима који су детерминисали постојећу регулативу, а то су детерминишући фактори који проистичу из сличних друштвених околности, поготово чињенице да су поменуте државе прошле кроз упоредив процес друштвено-економске и политичке транзиције, као и комплекс сличних навика, мноштва сличних криминолошких фактора, традиције која проистиче из заједничког државног и политичког оквира, сличне номотехнике, правне науке која се базира на истим основама, судске праксе. Компаративно истраживање односи се на законодавно предвиђање групе кривичних дела против службене дужности у кривичним законима Македоније, Словеније и Хрватске, а посебно ће се размотрити ово питање са становишта кривичног законодавства Немачке и Шпаније. Посебан акценат ће бити на обухвату ове групе кривичних дела, где постоје значајније разлике у односу на српска решења, те дефиницији централног од њих – злоупотреби службеног положаја. У оквиру материјалноправног аспекта овог истраживања указано је на најзначајнија решења Грчке, Италије, Израела и Руске Федерације, стога оне нису у овом делу посебно анализиране. Немачка је узета као предмет компарације јер је то држава која представља пример стабилног правног система, хармоничног поретка, богате традиције, развијене правне науке која је била узор кривичноправној науци, али и законодавству великог дела света, а посебно код нас, где се кривичноправни систем дуго времена развијао под њеним пресудним утицајем, практично проверених и доктринарно потврђених института. Шпанија не представља државу са посебно специфичним решењима ових питања. Она се, зарад ширег опсега компарације, узима као држава која припада претежно романској групи права у оквиру европско-континенталног правног система.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Кривична дела против службене дужности имају посебну улогу у остварењу најзначајнијих друштвених добара и вредности. Ова дела заслужују пажњу не само теорије и праксе него и стручне и шире јавности, и то по низу својих карактеристика, од којих су најрелевантније да ова дела врше службена или одговорна лица; да се службена дужност крши и злоупотребљава на различите начине; да службена лица незаконито поступају у вршењу службе било преко донетих аката или предузетих радњи, због наношења штете другим правним или физичким лицима или повређивањем њихових права или прибављањем користи за службена лица на која немају право; ту су и корумпираност, као и кршење поверења у службу и јавна овлашћења.

Како би постојала целисходност истраживања ове проблематике, која је увек актуелна, чак и када није у директном фокусу стручне и опште јавности, било је потребно размотрити свако кривично дело у оквиру предметне групе кривичних дела, а све како би се указало не само на значај превенције и адекватног законодавног прописивања тог дела у процесу заштите друштва и његових суштинских вредности, већ и да би се на конкретнији начин размотрила законска обележја кривичних дела и казнена политика.

Кривична дела против службене дужности представљају у суштини разне и многобројне врсте злоупотреба службеног положаја и јавних овлашћења у вршењу службене дужности од стране службених или одговорних лица као носилаца тих овлашћења, којима долази до тежих повреда службе или права других лица, у мери у којој их законодавац издваја као најтежу категорију кажњивих понашања.

Најчешће је реч о злоупотребама друштвених, односно јавних функција, тачније злоупотребама јавних овлашћења, њиховом вршењу супротно циљу због којег су установљена, што се манифестује кроз разне облике понашања која имају за последицу наношење штете друштву али и појединцима. Јасно је да држава има посебан разлог да заштити друштво од оваквог понашања, јер се држава, чија организација и број лица која су њеној служби континуирано расту, постепено претвара у самосталну снагу која извире из друштва, што има за последицу да поједине службе, органи, те лица која врше јавна овлашћења, то раде не само у интересу заједнице, него и у свом сопственом интересу, проузрокујући штетне последице. Због тога је, у циљу обезбеђења правилности рада својих органа и служби неопходно и одговарајуће законодавно прописивање ове групе кривичних дела. Према томе, заштитни објект ове групе кривичних дела јесте службена дужност, односно служба. Потребно је да то буде јавна служба, односно службена дужност у државној управи у ширем смислу.

Када је реч о радњи извршења код ових кривичних дела, она се односи на предузимање одређених понашања приликом вршења службене дужности или у вези с вршењем службене дужности која су Кривичним закоником инкриминисана. Правна сигурност, која у области кривичног права подразумева одређеност, предвиђеност и забрану аналогije као начина проширења појединих инкриминација, налаже да радње ових кривичних дела буду што прецизније одређене у смислу описа понашања која под њих потпадају. Ипак, кривично дело злоупотребе службеног положаја и даље садржи сувише широку, а самим тим и непрецизну формулацију која може да обухвата веома широк спектар понашања, што ствара опасност арбитрарности. Ипак, различитост службених дужности и јавних овлашћења у вези с којима се јавља, често и њихова комплексност и развој нових начина извршења отежавају његово прецизирање.

Приликом приказа законодавног регулисања групе кривичних дела против службене дужности у раду је размотрено и питање њихове сличности, где је извршилац, као лице с одређеним „службеним својствима“, основно заједничко обележје. Такође, разматрана су и питања која се односе на објект заштите, јер ова кривична дела имају различите облике и видове злоупотребе службеног положаја и јавних овлашћења од стране службених или одговорних лица. Објект заштите је широко постављен, то је службена дужност државних и других органа који врше јавна овлашћења, односно дужност одговорних лица у предузећу, установи или другом субјекту. Значај тог дела истраживања у овом раду састоји се у чињеници да кривична дела против службене дужности на основу статистичких показатеља, иако имају одређене осцилације, не представљају она дела која имају велико присуство у укупној структури криминалитета, што свакако намеће закључак да је код ових кривичних дела присутна велика тамна бројка.

Савремена кривична права познају групу кривичних дела против службене дужности. С обзиром на то да ова кривична дела за објект заштите имају законито и правилно обављање службене дужности, односно јавних овлашћења, свака држава, ма на ком нивоу развоја друштвене свести и културе била, изложена је ризику од њиховог угрожавања. С обзиром на облик и врсту службене дужности, односно овлашћења која се угрожавају овим кривичним делима, она се генерално могу поделити на две групе: 1) општа и 2) посебна кривична дела. Општа се могу извршити у свакој службеној дужности од стране вршилаца службених овлашћења. Посебна дела се пак могу извршити само у тачно одређеним врстама и облицима службене дужности, што би увек требало бити видљиво из њихове инкриминације.

С обзиром на то да се, уопштено гледано, ради о посебним кривичним делима, јер ова дела могу да изврше само службена лица или одговорна лица – која имају законско одређење – током разматрања ове проблематике посебно је размотрено питање својства извршилаца ових кривичних дела. Основни проблем овог питања тиче се адекватности круга лица која могу бити извршиоци ових кривичних дела. По правилу службено лице као извршилац јесте домаће или страном службено или одговорно лице. Код појединих кривичних дела као извршилац се јавља само одређено службено лице – нпр. судија или судија поротник, јавни тужилац или његов заменик (код кривичног дела кршења закона од стране судије, јавног тужиоца и његовог заменика из члана 360. Кривичног законика). Код одавања службене тајне из члана 369. Кривичног законика постоји проширење основног значења, па се као извршилац може јавити и лице коме је престало својство службеног лица у време извршења дела. Поједина кривична дела пак може да изврши свако лице: давање мита или проневера или послуга. Као извршилац неких од ових кривичних дела може се појавити и одговорно лице, у установи или другом субјекту којем су, с обзиром на његову функцију, уложена средства или на основу овлашћења поверен одређени круг послова у управљању имовином, производњи или другој делатности или у вршењу надзора над њима или му је фактички поверено обављање појединих послова. Дакле, овде је реч о оним кривичним делима код којих се као извршилац може појавити и лице које нема својство службеног лица, али обавља неке послове од јавног значаја, или пак обавља послове који су у вези с управљањем имовином, надзором и производњом.

Посебна пажња током истраживања била је на кривичном делу злоупотреба службеног положаја. Разлог је што ово кривично дело представља једно од најсложенијих дела из ове групе кривичних дела. Кривично дело злоупотреба службеног положаја представља прво дело које је законодавац предвидео

Кривичним закоником и то на начин да службено лице које искоришћавањем свог службеног положаја или овлашћења, прекорачењем границе свог службеног овлашћења или невршењем своје службене дужности прибави себи или другом физичком или правном лицу какву корист, другом нанесе какву штету или теже повреди права другог биће санкционисано. Ово дело је од измена Кривичног законика из 2012. године сужено у погледу круга могућих извршилаца. Из његове инкриминације је, сходно захтевима ЕУ и Савета Европе да се ово дело искључи из приватног сектора, избрисано „одговорно лице“ као могући извршилац, али је у Кривичном законнику унето ново кривично дело злоупотреба положаја одговорног лица. Тиме је пређашње кривично дело злоупотреба службеног положаја подељено на два кривична дела, а критеријум поделе је био својство извршиоца кривичног дела и овлашћења која им припадају. Измене код кривичног дела злоупотреба службеног положаја имале су за последицу да извршилац може бити само службено лице. Према томе, кривично дело злоупотреба положаја одговорног лица не представља ново кривично дело, већ „сегмент“ шире инкриминације кривичног дела злоупотреба службеног положаја.

Кривично дело злоупотреба службеног положаја у различитим видовима и облицима и данас је присутно у свим савременим кривичноправним системима. На то указује и чињеница да се све државе у циљу одржања ауторитета државне и уопште јавне власти и обезбеђења поштовања правног поретка и аксиома правне државе расположивим средствима супротстављају облицима и начинима угрожавања службене дужности, јавних овлашћења службених лица. У том смислу, кривичноправна заштита службене дужности има нарочито значајну улогу. Стога су у циљу свеобухватнијег и потпунијег сагледавања кривичноправне проблематике злоупотребе службеног положаја пажња посвећена компаративној анализи овог кривичног дела, али и других дела из ове групе, односно одговарајуће систематизације, у различитим кривичноправним системима. Поред држава из бивше Југославије, прецизније су анализирана кривичноправна решења злоупотребе службеног положаја следећих земаља: Немаче, Шпаније, Грчке, Италије, Израела и Руске Федерације. У погледу обухвата групе кривичних дела против службене дужности уочавају се разлике, али у дефинисању најважнијег од њих присутне су и поред термилолошких разлика, углавном сличне инкриминације, и у већини њих се уочава већи степен уопштености.

Након краће анализе кривичних дела из групе кривичних дела против службене дужности, применом првенствено нормативног методолошког приступа, али и метода теоријске анализе садржаја, учињен је осврт на заступљеност појединачних кривичних дела, као и целокупне групе кривичних дела против службене дужности у укупном криминалитету на простору Србије.

Заступљеност кривичних дела против службене дужности у Србији се на најбољи начин могла сагледати кроз анализу званичног броја поднетих кривичних пријава и оптужница, те донетих осуђујућих пресуда према пунолетним учиниоцима кривичних дела против службене дужности на простору Републике Србије. Треба ипак имати у виду да се ради о релативним вредностима, јер је „тамна бројка“ изражена код скоро свих кривичних дела која спадају у ову област.

Референтни период анализе учешћа групе кривичних дела против службене дужности у укупном криминалитету у Србији био је период од 2011. до 2015. године. Анализа резултата рада правосудних органа у Србији у кривичним поступцима према учиниоцима за кривична дела против службене дужности, обухватила је број пријављених пунолетних лица, број оптужених пунолетних лица, те број осуђених пунолетних лица 2011–2015. године, при чему се подаци (изражени и бројчано и процентуално) односе на групе кривичних дела, са циљем сагледавања заступљености кривичних дела против службене дужности (поглавље XXXIII Кривичног законика) у односу на укупан криминалитет. Анализа резултата рада правосудних органа у Србији у кривичним поступцима према пунолетним учиниоцима за кривична дела против службене дужности, обухватила је и број пријављених пунолетних лица, број оптужених пунолетних лица, те број донетих осуђујућих пресуда за сва појединачна кривична дела поглавља XXXIII Кривичног законика. У погледу анализе броја поднетих кривичних пријава против пунолетних лица, према кривичном делу, за период 2011–2015. године, дошло се до следећих закључака:

Из приказаних података и процентуално изражених квантитативних показатеља може се закључити да је код кривичних дела против службене дужности број пријављених пунолетних лица у 2015. години скоро упола мањи у односу на 2011. годину, што указује на значајно опадање броја поднетих кривичних пријава за анализирани петогодишњи период у односу на укупни криминалитет (у 2015. години је поднето 2.642 кривичне пријаве, док је у 2011. години поднето 3.798 кривичних пријава). Процентуално, у области поднетих кривичних пријава, у односу на укупан криминалитет, кривична дела против службене дужности немају велику заступљеност (2011 – 4,3%, 2012 – 3,8%, 2013 – 2,8%, 2014 – 2,6%, 2015 – 2,4%).

У погледу анализе броја пријављених пунолетних лица, према кривичном делу и врсти одлуке, за 2015. годину, произлазе следећи закључци:

Кривична дела против службене дужности за које је поднето највише кривичних пријава против пунолетних лица, у 2015. години су: злоупотреба службеног положаја (1.238 кривичних пријава), кршење закона од стране судије, јавног тужиоца и његовог заменика (537 кривичних пријава), проневера (407 кривичних пријава) и несавестан рад у служби (195 кривичних пријава). Учешће кривичних дела против службене дужности у укупном криминалитету на простору Републике Србије процентуално износи 2,4%. Учешће пак кривичних дела против службене дужности у укупном криминалитету на простору Региона Војводине износи 8%. У односу на укупан број кривичних пријава за кривична дела против службене

дужности проценат познатих учинилаца је 96,8%. Број подигнутих оптужница / оптужних предлога у односу на укупан број поднетих кривичних пријава код кривичних дела против службене дужности процентуално износи 20,6%.

У погледу анализе броја оптужених пунолетних лица, према кривичном делу, за период 2011–2015. године, закључци су следећи:

Број оптужби код кривичних дела против службене дужности приближно је исти за петогодишњи период 2011–2015. – нема значајнијих осцилација (у 2015. години је оптужено 1.008 пунолетних лица, док је у 2011. години оптужено 1.263 пунолетна лица). Процентуално, што се тиче броја оптужби пунолетних лица у односу на укупан криминалитет, кривична дела против службене дужности немају велику заступљеност (2011 – 3,2%, 2012 – 3,9%, 2013 – 3,6%, 2014 – 2,9%, 2015 – 2,4%).

У погледу анализе броја оптужених пунолетних лица, према кривичном делу и врсти одлуке, за 2015. годину произлази следеће:

Највише оптужених лица у 2015. години било је за кривична дела: злоупотреба службеног положаја (483) и проневера (333). Учешће броја оптужених лица за кривична дела против службене дужности у укупном броју оптужених лица на простору Републике Србије процентуално износи 2,4%. Учешће броја оптужених лица за кривична дела против службене дужности у укупном броју оптужених лица на простору Региона Војводине износи 8,7%. Број донетих осуђујућих пресуда у односу на укупан број оптужби за кривична дела против службене дужности процентуално износи 52,9%. Процентуално, број одбијених оптужби у току или по завршетку главног претреса за кривична дела против службене дужности износи 1,8%.

У погледу анализе броја осуђених пунолетних лица према кривичном делу за дати период дошло се до следећих закључака: број осуђујућих пресуда против пунолетних лица за кривична дела против службене дужности највећи је у 2012. години (841 донета осуђујућа пресуда), а потом се бележи сразмерно опадање броја осуда за ову групу кривичних дела (у 2015. години је нпр. донето 534 осуђујуће пресуде). Процентуално, што се тиче броја осуђујућих пресуда пунолетних лица, у односу на укупан криминалитет, кривична дела против службене дужности, као и у случају кривичних пријава, те оптужница, такође, немају велику заступљеност (2011 – 2,1%, 2012 – 2,7%, 2013 – 2,2%, 2014 – 1,7%, 2015 – 1,6%).

У погледу анализе броја осуђених пунолетних лица, према кривичном делу и изреченој казни затвора за 2015. годину, истакли смо следеће:

Кривична дела против службене дужности с највише осуђених лица у 2015. години су: злоупотреба службеног положаја (156) и проневера (249). Учешће броја осуђених пунолетних лица за кривична дела против службене дужности у укупном броју осуђених пунолетних лица на простору Републике Србије процентуално износи 1,6%. Учешће броја осуђених пунолетних лица за кривична дела против службене дужности у укупном броју осуђених пунолетних лица на простору Региона Војводине износи 5,3%. Број изречених казни затвора у односу на укупан број изречених кривичних санкција за кривична дела против службене дужности процентуално износи 21,5%. Најчешће изрицана казна затвора за кривична дела против службене дужности је затвор од 6 до 12 месеци (број осуђених лица – 42) и затвор од 3 до 6 месеци (број осуђених лица – 32).

У погледу анализе броја осуђених пунолетних лица, према групама кривичних дела, годинама живота и полу, за 2015. годину, произлази следеће: највећи број кривичних дела против службене дужности извршавају учиниоци који имају између 30 и 39 година старости. Процентуално учешће ове старосне групе у вршењу кривичних дела против службене дужности (укључујући и жене и мушкарце) јесте 30,9%.

Последњи део материјалноправног аспекта посветили смо позитивноправном решењу кривичног дела злоупотреба службеног положаја.

Посебна целина односила се на заступљеност кривичног дела злоупотреба службеног положаја у односу на заступљеност свих кривичних дела из групе кривичних дела против службене дужности. Ове вредности су се сагледале на основу анализе резултата рада правосудних органа у Србији у кривичним поступцима према пунолетним учиниоцима за кривичних дела против службене дужности, тј. на основу анализе броја пријављених пунолетних лица, броја оптужених пунолетних лица, те број донетих осуђујућих пресуда. Референтни период који се у овом делу рада анализирао јесте период 2011–2015. године.

Методолошки, анализа је била заснована на референтним подацима Републичког завода за статистику.

У погледу анализе броја пријављених пунолетних лица за групу кривичних дела против службене дужности и кривично дело злоупотреба службеног положаја, за период 2011–2015. године уочава се сразмерно смањење броја пријављених пунолетних лица, док укупан број пријављених лица на нивоу Републике Србије бележи континуирану прогресију.

У погледу анализе броја оптужених пунолетних лица за групу кривичних дела против службене дужности и кривично дело злоупотреба службеног положаја, за период 2011–2015. године, уочава се значајан пораст (2012. и 2013. година), а потом и значајно смањење броја оптужених пунолетних лица (2014. и 2015. година) за групу кривичних дела против службене дужности и кривично дело злоупотреба службеног положаја, док укупан број оптужених лица на нивоу Републике Србије бележи континуирану прогресију до 2015. године, а у 2015. години број оптужених лица бележи извесно смањење.

У погледу анализе броја осуђених пунолетна лица за групу кривичних дела против службене дужности и кривично дело злоупотреба службеног положаја за поменути период уочава се значајан пораст (2012. година), а потом и континуирано смањење броја осуђених пунолетних лица (2013, 2014. и 2015. година) за групу кривичних дела против службене дужности и кривично дело злоупотреба службеног положаја, док укупан број осуђених лица на нивоу Републике Србије бележи континуирану прогресију до 2015. године, а у 2015. години број осуђених лица на нивоу Републике Србије бележи извесно смањење.

У компаративном прегледу који представља посебан значај и допринос овог истраживања с више аспеката, пре свега, стога што се поједина решења могу имплементирати и у наше кривично законодавство. Дат је приказ групе кривичних дела против службене дужности у кривичним законима Македоније, Словеније и Хрватске, а посебно Немачке и Шпаније.

Полазећи од становишта да кривична дела против службене дужности представљају различите облике и врсте злоупотребе службеног положаја и јавних овлашћења у вршењу службене дужности које су управо учињене од стране службених лица као носилаца тих овлашћења, кандидат подвлачи став да је један од основних постулата правне државе и владавине права уопште законито и правилно функционисање јавних служби, односно државних органа, организација, те је стога потребно да службена лица законито и ефикасно обављају радње у оквиру својих службених овлашћења, што се у државама које су прошле или још увек пролазе процес транзиције у великој мери остварује посредством кривичног законодавства.

Кандидат је мишљења да од свих кривичних дела која су предмет ове дисертације злоупотреба службеног положаја представља кривично дело које се неоправдано изузетно често користи у судској пракси. Значајан број кривичних догађаја насталих у обављању службе службених лица високо позиционираних у државним органима (чешће и то по окончању функција) и политици (ређе) заврши се неким од оваквих оптужења. Међутим, ова инкриминација је и раније изазивала подозрење стручне јавности. Реч је о инкриминацији која се изузетно екстензивно тумачи и примењује. Насупрот оправданим захтевима за суздржаност, домаћи судови и тужилаштва не само да у овој области не поступају рестриктивно већ и даље „проширују“ и иначе недовољно омеђене норме. У низу одлука уочава се да судови у многим случајевима некритички прихватају тужилачке тврдње када је реч о овом кривичном делу. Из судских одлука могло би се закључити да злоупотребу положаја представља готово свако непрописно понашање у оквиру службе које је макар и за најудаљенију последицу имало прибављање користи себи или другом или наносење штете неком физичком или правном лицу или повреду права другог. На страну што ова трећа последица скоро да и не постоји у судској пракси, свакако се стиче утисак да је злоупотреба положаја постала инкриминација за којом се посеже у ситуацијама када нема друге адекватније опције. Злоупотреба положаја је законом недовољно прецизно одређена и она не сме постати *all inclusive* инкриминација, као што је заступљено у судској пракси. Да би се рестриктивно и правилно примењивало ово кривично дело, између осталог, неопходно је да се нормативно сврста у круг кривичних дела с бланкетном диспозицијом. Осим тога, правосудни органи би требало да га примењују само у изузетним ситуацијама, када у радњама извршилаца нема субјективних ни објективних обележја других коруптивних или других кривичних дела,

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Анализа и тумачење резултата истраживања је јасно, студиозно и оригинално. Стручна и научна анализа обухвата све кључне аспекте од значаја за проблематику истраживања. Истраживање групе кривичних дела против службене дужности и посебно кривичног дела злоупотребе службеног положаја карактерише потребан квалитет у садржинском смислу, који обухвата богату теоријску грађу и њену обраду, историјску еволуцију и њену детерминисаност, детаљан приказ, условљеност, садржај и критику позитивноправних решења, садржинску и формалну компарацију, одговарајући криминолошки, чак и шире - социолошки осврт који посебно употпуњава излагање, чинећи га квалитетнијим, потпунијим, прегледнијим, јаснијим, а размотрени су и основни проблеми у вези са откривањем ових дела. Поред тога, анализиран је и значајан број примера из судске праксе, посебно у погледу одређених „отворених“ или „широко постављених“ питања и проблема у вези са њима. Посебно су приказани и анализирани статистички подаци који се тичу судске праксе. Вредност рада постоји и у погледу стила и јасноће излагања, где упркос ширини предмета и вшто обухваћеног броја питања кандидат успева да остане у оквиру предвиђеног истраживања, да оно не постане детаљистичко или компилаторско. Оно има логички след, јасност и потпуност. Спроведено емпиријско истраживање је у складу са свим методолошким захтевима, а оно се посебно одликује аутентичношћу, обухватношћу и апликативношћу.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:	
1.	<p>Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме:</p> <p>Дисертација је у потпуности урађена по методологији, плану и садржају који је дат у пријави теме и који је одобрен у поступку оцене подобности кандидата и теме докторске дисертације.</p>
2.	<p>Да ли дисертација садржи све битне елементе:</p> <p>Дисертација садржи све битне елементе предвиђене за овакву врсту радова.</p>
3.	<p>По чему је дисертација оригиналан допринос науци:</p> <p>Вредност овог истраживања се састоји у томе што оно обухвата читав комплекс питања као што су: анализа важећег кривично-материјалног законодавства, његова еволуција и указивање на потенцијалне недостатке или недоречености ових законских норми, а које могу довести до проблема и злоупотреба у практичној примени. Оригиналност и допринос докторске дисертације се огледа у томе што ће она бити незаобилазно разматрана и коришћена у будућности, било да се ради о правној теорији, стручним анализама или примени законских норми у судској пракси. Посматрано са становишта развоја кривичног права, који је суштински пратио развој друштва и државе, у смислу заштите битних друштвених вредности, чији се број и значај мењао, а посебно у времену друштвено-економске и политичке транзиције, може се сматрати да је прописивање и континуирано преиспитивање кривичних дела против службене дужности неопходно, посебно што су она већ имала еволуцију назива и константног проширивања, која је пратила тенденцију раста државне организације. То се и манифестовало кроз њихов опстанак, проширивање и развој кроз све друштвене системе, али и заступљеност у пракси. Резултати овог истраживања нису садржани само у томе да се представи и детаљније прикаже развој и обележја ових кривичних дела, већ и да се посредно укаже на еволуирање њиховог значаја у законодавству, али и друштву уопште, чиме је, поред перцепције законодавца, указано и на свест друштва о овим облицима противправног понашања, те начину и методу реакције.</p>
4.	<p>Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања:</p> <p>Ова дисертација нема недостатака који би битно умањили њену вредност.</p>
IX ПРЕДЛОГ:	
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:	
<p>Имајући у виду предмет и циљ докторске дисертације, значај и актуелност истраживања, његов обим и домет, као и методолошки приступ истраживању, њен хипотетички оквир и потврђеност хипотеза, као и научни допринос теорији и пракси, Комисија предлаже Наставно-научном већу Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду да прихвати Извештај о позитивној оцени докторске дисертације кандидата Пашић Драгана, под насловом „Кривична дела против службене дужности с посебним освртом на злоупотребу службеног положаја“ и предложи Сенату Универзитета Привредна академија у Новом Саду да се исти усвоји и одобри јавна одбрана.</p>	
ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ	
1.	Проф. др Ђорђе Ђорђевић, председник комисије _____
2.	Проф. др Милош Марковић, члан и ментор _____
3.	Доц. др Јоко Драгојловић, члан комисије _____
<p>НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.</p>	